

4) «Оценка»: данное индивидуальное семантическое поле представлено в дискурсивной сфере Анны Карениной следующими высокочастотными прилагательными, характеризующими ее отношение к самой себе, обществу, событиям: *виноватый, рад, ужасный, добрый, милый, счастливый*; у Григория Печорина индивидуальное семантическое поле «Оценка» представлено смысловыми центрами *большой, долгий, быстрый, легкий, последний, скорый, частый, глубокий* взаимодействующими с индивидуальными семантическими полями «Пространство», «Состояние» и прилагательными, характеризующими его отношение к себе, обществу, событиям: *милый, особенный, правый, смеиной*.

Проведенный анализ частотных, семантических и контекстуальных характеристик слов в пределах индивидуального лексикона Анны Карениной и Григория Печорина позволил выявить следующие индивидуальные семантические поля, которые нашли отражение в индивидуальных картинах мира обоих языковых личностей: «Человек / люди», «Время», «Пространство» и «Оценка».

Индивидуальное семантическое поле «Человек» у Анны Карениной представлено смысловыми центрами, образующими объединение «семья», которое занимает наиболее значимое место в ее индивидуальной картине мира, чем объединение «общество»; у Григория Печорина данное индивидуальное семантическое поле представлено единственным объединением «общество». Объединение «семья» не нашло отражения в картине мира персонажа-мужчины. Для Григория Печорина объединение «Общество» является наиболее значимым и подтверждает интерес героя к человеку в целом.

Индивидуальное семантическое поле «Время» и в дискурсивной сфере Анны Карениной, и в дискурсивной сфере Григория Печорина представлено следующими смысловыми объединениями: прошлое время, настоящее время и будущее время.

Индивидуальное семантическое поле «Пространство» представлено у Анны Карениной смысловыми центрами *дом* и *Москва*; у Григория Печорина – *вершина, гора, берег, село, место*. Анализ данного семантического поля осуществлялся в большей степени за счет контекста.

Индивидуальное семантическое поле «Оценка» как у Анны Карениной, так и у Григория Печорина представлено высокочастотными прилагательными, характеризующими их отношение к самим себе, обществу, событиям.

Высокочастотные слова, относящиеся к данным объединениям, обладают индивидуальной значимостью и в дальнейшем могут рассматриваться в роли имен индивидуальных семантических по-

7. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДЕЛЕ

лей, так как способствуют более детальному анализу средств презентации языковой личности.

Литература

1. Рингевич, В. В. Женская языковая личность в литературном дискурсе (на материале романа Л. Н. Толстого «Анна Каренина») / В. В. Рингевич, Е. Н. Василенко // Аксиологический диапазон художественной литературы: сб. науч. ст. / под науч. ред. В.Ю. Боровко, О. В. Лапатинской. – Витебск: ВГУ имени П. М. Машерова, 2017. – С. 355–358.
2. Рингевич, В. В. Языковая личность как стержневое понятие при изучении дискурса / В. В. Рингевич // Восточнославянские языки и литературы в европейском контексте – V: сб. науч. статей / под ред. Е. Е. Иванова. – Могилев: МГУ имени А. А. Кулешова, 2017. – С. 32–35.
3. Рингевич, В. В. Индивидуальный лексикон языковой личности в русском и английском языках / В. В. Рингевич // Вестник МГЛУ. Сер. 1, Филология. – 2018. – № 4(95) – С. 43–49.
4. Хашимов, Р. И. Семантическое поле слов и его элементы / Р. И. Хашимов // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2015. – № 4 (46). – С. 209–213.
5. Рингевич, В. В. Моўная асоба Ганны Карэнінай у літаратурным дыскурсе і кінадыскурсе / В. В. Рынгевіч, К. М. Василенка // Вестник МГЛУ. Серия 1: Филология. – 2017. – № 3(88). – С. 73–79.

УДК 030:630

В. У. Русак, дац., канд. філал. навук
(БДТУ, г. Мінск)

КАНЦЭПЦЫЯ ВЫДААННЯ СЛОЎНІКА-ДАВЕДНІКА ЛЕСАГАСПАДАРЧАЙ ТЭРМІНАЛОГІІ

Узровень успрыняцця любой навуковай інфармацыі вызначаецца веданнем спецыяльных тэрмінаў. Тэрміналагічныя слоўнікі маюць важнае значэнне для спецыялістаў, паколькі дазваляюць арыентавацца ў паняццёвай прасторы галіны, спрыяюць назапашванню і распаўсюджванню прафесійных ведаў, выкарыстоўваюцца ў навучальным працэсе, садзейнічаюць эфектыўнай перакладчыцкай дзейнасці.

У айчынай лексікаграфіі ў наш час адсутнічаюць беларускія тлумачальныя слоўнікі падмовы лясной гаспадаркі. Між тым, у практыцы лясной гаспадаркі ўжываецца значная колькасць тэрмінаў, веданне, аднастайнае і правільнае тлумачэнне якіх патрабуецца спецыялістам не толькі лесагаспадарчай сферы, але і сумежных галін. Неабходнасць выдання тэрміналагічнага слоўніка лясной гаспадаркі вызначаецца таксама заканамерным развіццём нацыянальнай мовы, змяненнем сэнсавай напуўненасці некаторых традыцыйных паняццяў, з'яўленнем новых інтэрнацыянальных тэрмінаў.

Мэта нашай работы – прадставіць канцэпцыю слоўніка-даведніка тэрміналогіі лясной гаспадаркі, вызначыўшы мэту яго стварэння, прынцыпы адбору матэрыялу і састаў рээстра, апісаўшы макраструктуру (тып арганізацыі корпуса лексікаграфічнага выдання), мікраструктуру (будову слоўнікавага артыкула) і мегаструктуру (структуру выдання ўцэлым).

Мэта праектуемага слоўніка – забеспячэнне карыстальнікаў магчымасцю хутка і эфектыўна атрымліваць неабходную інфармацыю адносна спецыяльнай лексікі лесагаспадарчай галіны. Важна не толькі даць тлумачэнне ключавых паняццяў і ўяўленняў, але і сістэмна апісаць спецыяльныя назвы лясной гаспадаркі. Тып праектуемага слоўніка – аднамоўны (беларускамоўны), тлумачальны. Адрасная арыентацыя – шырокае кола спецыялістаў лясной гаспадаркі і сумежных галін, вучоныя, выкладчыкі, а таксама студэнты, якія навучаюцца па спецыяльнасці “Лясная гаспадарка”.

Прынцыпы адбору матэрыялу і састаў рээстра. Пры адборы моўнага матэрыялу неабходна зыходзіць з таго, што тэрміналогія лясной гаспадаркі ўяўляе сабой гетэрагенную сістэму, паколькі ўключае як *міжгаліновыя*, так і *вузкаспецыяльныя* адзінкі. У праектуемы слоўнік варта ўключыць такія міжгаліновыя адзінкі, якія выступаюць найменнямі паняццяў, агульных для лясной гаспадаркі, прамысловасці, эканомікі, аховы прыроды, экалогіі і інш. Спіс *вузкаспецыяльных* адзінак лясной гаспадаркі павінен складацца з наступных макрагруп: анатомія раслін, лясная батаніка, дэндралогія, глебазнаўства, лесазнаўства, лясныя культуры, лясная фітапаталогія, лясная энтамалогія. Кожная з названых макрагруп змяшчае шырокі спектр адзінак. Яны даюць уяўленне пра лес як пра складаную прыродную сістэму, усебаковае вывучэнне якой дазваляе рацыянальна выкарыстоўваць лясныя рэсурсы, а таксама ўмела абараняць іх.

У праектуемым слоўніку мяркуецца падаць інфармацыю пра сістэмна арганізаваную мову лясной гаспадаркі і пра функцыянаванне лесагаспадарчых тэрмінаадзінак у спецыяльным дыскурсе, таму фактаграфічнай базай павінны паслужыць матэрыялы “Слоўніка лясных тэрмінаў” (1926), наяўных тэрміналагічных слоўнікаў сумежных навук, энцыклапедычных выданняў, вучэбных даведнікаў па лясной гаспадарцы, нарматыўныя прававыя акты, навучальныя лесагаспадарчыя тэксты, спецыяльная літаратура па лясной гаспадарцы, навуковыя і публіцыстычныя артыкулы спецыялістаў лясной справы, даныя афіцыйных сайтаў лясгасаў.

Макраструктура праектуемага слоўніка. У тэрмінаграфіі прыняты тры тыпы арганізацыі рээстра: алфавітны, алфавітна-гнезда-

7. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДЕЛЕ

вы і алфавітна-ідэаграфічны. Значная частка лесагаспадарчых паняццяў прадстаўлена полілексемнымі тэрмінамі, таму для праектуемага слоўніка мэтазгодна абраць *алфавітна-гнездавую макраструктуру* – аб’яднанне комплексных тэрмінаў у групы ў адпаведнасці з адным агульным для ўсіх тэрмінаў кампанентам. Алфавітны парадак з’яўляецца найбольш аптымальным і для складальніка, і для адрасата слоўніка, а прыём тэрміналагічнага гнездавання дазваляе паказаць сістэму сувязей і ўзаемасувязей паміж адпаведнымі лексічнымі адзінкамі:

Лес – м. *Скупнасць драўнінна-хмызняковай расліннасці, жывога наглебавага пакрыцця, дзікіх жывёл і мікраарганізмаў, якая ўтварае прыродны комплекс;*

- **абаро/нны** – лес, асноўным прызначэннем якога з’яўляецца засцярога глебы ад воднай і ветравой эрозіі і абарона зямельных угоддзяў, шляхоў транспарту і населеных пунктаў ад шкоднага ўплыву кліматычных і гідралагічных фактараў;

- **водаахо/ўны** – лес, асноўным прызначэннем якога з’яўляецца абарона водных басейнаў (рэк, азёр, вадасховішчаў) ад празмернага выпарэння вільгаці з іх паверхні;

- **водарэгулю/ючы** – лес, асноўным прызначэннем якога з’яўляецца рэгуляванне паступлення вады ў вадаёмы і засцярога іх ад заілення;

- **драбналі/сты** – лес з перавагай у складзе бярозы, асіны і іншых драбналістых парод;

- **другасны** – лес, які ўзнік на месцы карэннага лесу ў выніку натуральнай змены парод, пад уплывам дзейнасці чалавека ці іншых фактараў (пажараў, хвароб або глабальных змен клімату);

- **карэ/нны** – лес, які ўзнік і развіваецца на працягу доўгага часу пад уплывам прыродных фактараў;

- **светлахво/ўны** – лес з перавагай у складзе хвоі і лістоўніцы;

- **цёмнахво/ўны** – лес з перавагай у складзе елі, піхты і кедра;

- **шыракалі/сты** – лес з перавагай у складзе дуба, бука, клёна, ясеня і іншых шыракалістых парод.

Мікраструктура праектуемага слоўніка. Агульная структура слоўнікавых артыкулаў усіх тэрміналагічных адзінак праектуемага слоўніка выпядае наступным чынам:

- вакабула;

- зона фармальнай характарыстыкі;

- зона дэфініцыі.

Загалавочная адзінка можа быць прадстаўлена словам ці словазлучэннем. Слова падаецца ў пачатковай форме, словазлучэнне падаецца як самастойная тэрміналагічная адзінка ў інверсійнай

форме. Загалоўная адзінка вылучаецца паўтлустым шрыфтам і падаецца з націскам.

Зона фармальнай характарыстыкі ўключае інфармацыю граматычнага характару: указанне на род і асаблівыя формы словазмянення (неск., толькі адз. л., толькі мн. л.). Тэрміны-сінонімы прыводзяцца ў дужках пасля рэстравай адзінкі, якая з’яўляецца рэкамендаванай. Пры гэтым у рэстр уключаны абедзве лексемы.

У зоне дэфініцыі прыводзіцца семантыка тэрміна:

Надскурка (кутыкула) – ж. Плат воскоподобнага рэчыва, які накрывае наверхню некаторых надземных органаў шматгадовых раслін (галоўным чынам эпідэрму лісця, сцёблаў і пладоў).

Куты/кула – ж. гл. надскурка.

Мегаструктура праектуемага слоўніка фарміруецца наступнымі часткамі: “Ад аўтара”, “Беларускі алфавіт”, “Спіс умоўных скарачэнняў”, “Звесткі для карыстальнікаў слоўніка”, корпус, “Літаратура”.

Слоўнік, падрыхтаваны з улікам распрацаванай канцэпцыі, будзе карысны не толькі для спецыялістаў лясной гаспадаркі, але і для тэрміналагаў, перакладчыкаў, студэнтаў.

УДК 811.111’42

В. В. Сокол, преп.
(МГУ имени А.А. Кулешова, г. Могилев)

ГЕНДЕРНЫЙ АСПЕКТ ФОНЕТИЧЕСКОЙ ЯЗЫКОВОЙ ИГРЫ В ЮМОРИСТИЧЕСКОМ ДИСКУРСЕ (на материале ситкома «The Big Bang Theory»)

В обществе всегда существовало стереотипное мнение об отсутствии у женщины чувства юмора. Традиционно считается, что женщины предпочитают либо слушать шутки мужчин, либо шутить в кругу других женщин. Однако обращение к современному юмористическому кинодискурсу позволяет отметить, что в речи персонажей популярных ситкомов данный стереотип весьма успешно разрушается. Женщины шутят в кругу мужчин не менее смешно, чем сами мужчины в присутствии женщин.

Юмористический дискурс, как известно, представляет собой текст, погруженный в ситуацию смехового общения. Участники юмористического дискурса имеют намерение уйти от серьезного разговора и сократить дистанцию. Неотъемлемым компонентом юмористического дискурса является языковая игра, которая характеризуется как «определенный тип речевого поведения говорящих, основанный на пред-

7. ЛИНГВИСТИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ В ИЗДАТЕЛЬСКОМ ДЕЛЕ

намеренном (сознательном, продуманном); нарушении системных отношений языка, на деструкции речевой нормы с целью создания неканонических языковых форм и структур, приобретающих в результате этой деструкции экспрессивное значение и способность вызывать у слушателя/читателя эстетический и, в целом, стилистический эффект» [3, с. 657]. Лингвисты обычно разграничивают фонетическую, словообразовательную, лексическую и синтаксическую языковую игру. При этом центральным элементом языковой игры всегда является слово [2; 4]. Выделяются следующие приемы фонетической языковой игры: аллитерация, ассонанс, внедрение диалекта в речь, метатеза, протеза, паронимия, омонимия, ономатопея и рифма [5].

Материалом исследования послужили 497 случаев использования языковой игры, отобранных методом сплошной выборки из 1, 6, 7 и 8 сезонов американского ситкома «The Big Bang Theory». В результате исследования было установлено, что фонетическая языковая игра является второй по употреблению в речи мужских и женских персонажей данного ситкома: из 497 случаев использования языковой игры 426 случаев представляют собой лексическую языковую игру (317 случаев использования обнаружено в речи мужских персонажей, 109 – в речи женских), 32 – фонетическую (25 – в речи мужских, 7 – в речи женских персонажей), 29 – синтаксическая (19 – в речи мужских, 10 – в речи женских персонажей) и 10 случаев – словообразовательную языковую игру (все 10 случаев обнаружены в речи мужских персонажей).

Количество случаев использования фонетической языковой игры в речи мужских и женских персонажей ситкома «The Big Bang Theory» можно представить в виде таблицы:

Фонетический прием	Мужские персонажи	Женские персонажи
Аллитерация	1	0
Ассонанс	0	0
Внедрение диалекта в речь	0	0
Метатеза	0	1
Паронимия, омонимия	0	0
Протеза	0	0
Ономатопея	8	5
Рифма	16	1
Всего	25	7

Как следует из таблицы, мужские персонажи в своей речи использовали такие приемы фонетической языковой игры, как аллитерация, ономатопея, рифма, а женские – метатеза, ономатопея, рифма.